

»VZGAJAMO ORLE IN NE KUR.«

II. MEDNARODNA KONFERENCA O SPECIFIČNIH UČNIH TEŽAVAH V SLOVENIJI

Otroci in mladostniki s specifičnimi učnimi težavami – spodbujanje, podpiranje in učinkovita pomoč

Na mednarodni konferenci (29. in 30. septembra 2006 v Ljubljani, Pedagoška fakulteta) so se zbrali znani strokovnjaki za disleksijo iz več evropskih držav (Škotska, Danska, Norveška, Avstrija, Hrvaška) in dva predstavnika stroke iz ZDA. Konferenco je organiziralo društvo za disleksijo Bravo, veliko je k uspešni konferenci prispevala **prof. dr. Marija Kavkler** in njeni ožji sodelavci. Prof. dr. Marija Kavkler ima ugledno mesto

med strokovnjaki v Evropi, je podpredsednica Evropskega združenja za disleksijo in zelo aktivna članica. Opravičeno bi lahko rekli, da je bila duša zelo uspele mednarodne konference, saj je konferenco skrbno načrtovala, priprav-

ljala, koordinirala, potem pa bedela tudi nad malenkostmi.

Takoj na začetku sta mednarodno konferenco pozdravila in poudarila njen pomen predsednik Evropskega združenja za disleksijo

gospod **Michael Kalmer** z Dunaja in dekanja Pedagoške fakultete **prof. dr. Cveta Razdevšek Pučko**. V svojem uvodnem govoru je poudarila: ne več, ampak drugače pri osebah z disleksijo. Obravnavanje disleksijske postaje tudi pri nas vedno pomembnejša tema. Ko je postalo učenje nuja za preživetje, se je lepo pokazalo, da se nekateri ljudje učijo na čisto oseben in drugačen način kot ostali. Zlasti jim ne odgovarjajo pritiski šolskega ustroja. Učijo se v neformalnejših oblikah in ko se tega skoraj ne zavedajo. Tudi pri odraslih osebah z disleksijo ugotavljamo, da njihove sposobnosti in znanje prekašajo šolska spričevala.

Konferenca je bila zanimiva tudi za naše bralce, saj se z disleksijo srečujemo tudi v izobraževanju odraslih, v kadrovskih službah, na centrih za socialno delo, v zaporih itd. Disleksija ni prehodna značilnost osebe. Poseben način delovanja živčnega sistema ostane osebi za vse življenje. Če se na začetku šolanja ta posebnost otroka prvič vidneje pokaže (v predšolski dobi se je svobodno učil po svoje),

Disleksija predstavlja poseben način delovanja živčnega sistema.

je nujno, da otroka obravnavamo ne samo po njegovih primanjkljajih in težavah pri šolanju, ampak bolj celostno, da vzporedno odkrivamo tudi posebne nadpovprečne talente istega otroka. Takrat ga bomo šele zagledali v celoti.

Oseba z disleksijo deluje bolj holistično, celostno. Ne sledi postopkom in zaporedju logičnega sklepanja in argumentiranja. Ko vidi napisan račun, ve čez dober trenutek tudi pravi rezultat. Ne more pa vam opisati ali napisati postopka, kako je prišla do tega. Zakaj bi vztrajali, da napiše postopek? Ga bomo zaradi tega slabo ocenili? Piše grdo. Za to je organski vzrok oživčenja fine motorike roke. Kako lahko učitelj ocenjuje grdo pisavo, če učenec tu ne more nič vplivati. Raje naj ocenjuje vsebino napisanega, ki navadno odkriva izredno ustvarjalnost avtorja.

Od domačih avtorjev so poleg **prof. dr. Marije Kavkler** s temo *Obravnava otrok in mladostnikov s specifičnimi učnimi težavami* nastopili še **prof. dr. Gabi Čačinovič Vogrinčič** (Nova paradigma v sodelovanju med otrokom, starši in šolo: soustvarjanje pomoči), **dr. Lidija Magajna** (Varovalni dejavniki in razvijanje rezilientnosti pri otrocih in mladostnikih s specifičnimi učnimi težavami), **Mojca Dogan Petrič** (Kako lahko knjižničar pomaga uporabnikom z disleksijo?), **Mojca Vrhovski** (Ali in zakaj učinkovite strategije poučevanja in obravnave koristijo tudi sodobni šoli), **mag. Suzana Pulec Lah** (Dejavniki uspešnosti pri mladostnikih s pomanjkljivo pozornostjo in hiperaktivnostjo) in **mag. Martina Ozbič** s prispevkom *Prepoznavanje razvojne dispraksije in pomoč otrokom z dispraksijo*. Dispraksija je ena od oblik disleksije in označuje pomanjkanje asociacij med prostorom in predmetom. Zato oseba vse pušča kjerkoli, nič ne najde in navadno živi v zelo razmetanem okolju. Odvisna je od tega, da so predmeti vsepovsod razstavljeni, da jih lahko zagleda, ker nima nobene predstave, kje naj bi sicer bili pospravljeni, kje je njihovo

Za osebe z disleksijo so še zlasti nevarne negativne šolske izkušnje. Strokovnjaki ugotavljajo, da se že pri desetletnih otrocih z disleksijo bistveno znižata njihova samozavest in predstava o sebi, ki se vedno bolj nagiba na negativno stran. Te sekundarne psihične prizadetosti so za njegovo napredovanje v življenju bolj nevarne od nevroloških posebnosti otroka.

vo mesto. Oseba z dispraksijo je odvisna od neposredne vizualne percepcije predmetov in je za okolje lahko zelo moteča. Izkaže pa se lahko kot nadpovprečen talent za umetnost ali medosebne odnose itd. **Prof. dr. Ana Krajnc** je nastopila z referatom *Disleksija odraslih – prednost ali težava*. Opozorila je na potrebo po celotnem obravnavanju oseb z disleksijo ne glede na starost. Posebnosti se pri odraslih kažejo na delu, v družinskem življenju ali v odnosih med partnerjema.

Disleksija je navadno prirojena posebnost delovanja živčnega sistema. Med osebami z disleksijo je dve tretjini moških in ena tretjina žensk. Disleksija se lahko pojavi tudi po poškodbah ali operaciji možgan.

Zelo pomembna odkritja je posredoval direktor Ljudske visoke šole na Danskem, ki daje poseben poudarek izobraževanju odraslih z disleksijo, gospod **Hans-Pauli Christiansen**. Danska si ne more privoščiti, da bi imela neizobražene ljudi v dobi informacijske in učeče se družbe. To bi bilo preveliko breme za državo in ostale ljudi, davkoplačevalce. Danci, tako kot tudi ostale skandinavske države, so obravnavali osebe z disleksijo že prej in imajo bogate izkušnje. Poudarek je nastal, ko so se posvetili odpravljanju funkcionalne nepismenosti ljudi. Osebam z disleksijo pomagajo, da se učijo na neformalen način in svoje bogato znanje, ko ga dokažejo, tudi formalno potrdijo. Za posebnosti učenja oseb z disleksijo so razvili posebne softverske programe. Ko je pri osebi ugotovljena disleksija, ji država nudi vso računalniško opremo brezplačno. Če ima nekdo težave z branjem, lahko glasovno uporablja računalnik. Lahko izbira med raz-

Iščemo talente in ne slabosti!

nimi glasovi in se odloči za najprijetnejšega, lahko spreminja hitrost branja glede na hitrost svojih miselnih procesov itd. Če mu delajo težave zaporedja, je uporaba računalnika olajšana z dotikom ekrana. Prek računalnika ima vse potrebne informacije o tem, na koga se

lahko obrne in po kakšni poti, če ima problem z izobraževanjem. Nekateri si želijo osebnega stika z mentorjem. Drugi si raje z njim dopisujejo in bi

jih osebni stik motil. Posebnosti učenja oseb z disleksijo sprejemajo kot del normalnega sveta, brez stigme in negativnih prizvokov. Demokratizacija družbe se pozna tudi v odnosu do drugačnosti ljudi. Danske izkušnje kažejo, da samo učitelji, ki so človeku dovolj blizu in poznajo vse njegove posebnosti in drugačnost, ga lahko vzgajajo tako, da se mu dvigata samozavest in samospoštovanje. Učitelj lahko samo sodeluje, koordinira in motivira osebe z disleksijo.

Na udeleževski konferenci je napravil velik vtis nastop **dr. Sione** in **Colina Lannen** iz Škotske. Predstavlja sta Šolo rdeče vrtnice za otroke z disleksijo. Gospod Colin Lannen je direktor te šole, gospa Siona Lannen pa šolska psihologinja. Otroci prihajajo že v prve razrede osnovne šole, če starši predvidevajo, da bi imeli v običajni šoli težave. Veliko skrb v šoli posvečajo psihološkemu, čustvenemu razvoju otrok. Predvsem jim dvigajo samozavest, ambicioznost in odkrivajo njihove talente na najrazličnejših področjih. Otroci v šoli bivajo in poleg pouka počno še sto drugih stvari, v katerih se lahko preizkusijo, dokler ne odkrijejo področja, na katerem so najmočnejši. S tem si že zgodaj zastavijo svoj življenjski cilj, področje svojih talentov. Gospod Lannen je rekel: »Vzgajamo orle in ne kur. Orli vedo za svoj cilj, proti njemu mirno in mogočno letijo. Kure brskajo malo tu, malo tam, brez pravega cilja in imajo zmedo ... Želimo, da otroci iz naše šole letijo kot orli v življenje.« Za vsakega otroka pripravljajo

individualen izobraževalni načrt in pri tem upoštevajo posebne učne stile. Nekoga moti več ljudi v prostoru, drugemu upade miselna zbranost, če je prostor presvetel; naletijo na otroka, ki se najraje uči na prostem itd. Zakaj ne? V razredih imajo 5 do 8 otrok in tri odrasle učitelje. Pouk pa poteka tudi individualno 1 : 1. Predvsem bi jih radi pripravili, da otroci verjamejo vase in so pogumni ter na življenje gledajo pozitivno. Za tak razvoj pa potrebujejo veliko pohval ob pravem času, spodbud in ugodnih doživetij.

Iz našil izkušenj z odraslimi spoznavamo, da je zelo pomembna diagnoza posebnosti delovanja živčnega sistema, disleksije. Tudi pri štiridesetih ali pri petdesetih letih drugače gleda na svoje otroštvo in posmeh sošolcev, drugače razume in doživlja svojo preteklost, ko odkrije, da je oseba z disleksijo. Bolj samozavesten postane, ker začne iskati svoje talente, ki bi sicer bili lahko za vedno zamolčani. Sedaj jih bo kot odrasel lažje zagovarjal, branil in uresničil kot prej otrok. Najtežje je, če tistega, kar »nosiš v srcu«, v sebi, nisi mogoč izraziti. Najtežja je neizpeta pesem.

Pri otrocih ali odraslih z disleksijo najprej odkrivamo osebne talente, potem se bodo lažje sprijaznili tudi iz izpadlimi funkcijami živčevja in svojo drugačnostjo. In kdaj končno bomo v Sloveniji dobili svetovalne službe in izobraževalne ustanove za odrasle z disleksijo? Kdaj nam bo človeški kapital predstavljal največje bogastvo? Dvomim, da imamo čas, da s tem še naprej odlašamo.

Prof. dr. Ana Krajnc